

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av 7 § i lagen om utkomststöd

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att lagen om utkomststöd ändras så, att sju procent av det nödvändiga beloppet av boendeutgifterna för klienter som får utkomststöd inte längre ingår i utkomststödet grunddel.

Propositionen hänför sig till statsbudgeten för 2006 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 september 2006.

MOTIVERING

1. Nuläge och bedömning av nuläget

Till de utgifter som täcks med utkomststödet grunddel hör enligt den gällande 7 § 2 mom. i lagen om utkomststöd (1412/1997) utgifter för kost och kläder, smärre hälso- och sjukvårdsutgifter samt utgifter som beror på personlig hygien och hemmets hygien, användning av lokaltrafik, prenumeration på dagstidning, televisionslicens, användning av telefon, hobby- och rekreationsverksamhet samt motsvarande utgifter som hänför sig till en persons och familjs dagliga uppehälle.

I grunddelen ingår dessutom sju procent av det nödvändiga beloppet av boendeutgifterna enligt 6 § i lagen om bostadsbidrag (408/1975). På grund av en persons särskilda behov eller förhållanden kan emellertid boendeutgifter som täcks med utkomststödet grunddel undantagsvis beaktas som utgifter som täcks med utkomststödet tilläggsdel enligt 1 § 3 mom. i förordningen om utkomststöd (66/1998).

Som ett resultat av en politisk kompromiss inkluderades boendeutgifterna delvis i ut-

komststödet grunddel 1997 då lagen om utkomststöd stiftades. Beslutet om sju procent fattades i budgetmanglingen 1997 då de olika synpunkterna i ärendet sammanfördes.

Riksdagen förutsatte i sitt svar (RSv 233/1997) med anledning av regeringens proposition med förslag till lag om utkomststöd att regeringen noga följer upp hur de mål som uppställts i lagen förverkligas. I uppföljningen uppmanades man speciellt beakta bland annat om antalet vräkningar ökade och om den skäligen boendenivån sänktes på grund av att självriskandelen för boendeutgifterna inkluderades i utkomststödet grunddel. Social- och hälsovårdsministeriet gav den 8 januari 2001 till riksdagen en utredning som baserar sig på Stakes statistik över utkomststödet samt på en forskningsrapport av Elsa Kesitalo, Matti Heikkilä och Seppo Laaksonen (Ändringarna i utkomststöd. Slutrapport om evalueringsundersökning av bastygghetsreformen år 1998, SHM:s publikationer 2000:16).

Enligt en uppföljande utredning ansåg över hälften av socialarbetarna i de kommuner som ingick i undersökningen att införandet

av självriskan ökade flyttningen till förmånligare bostäder. Å andra sidan ansåg en majoritet av socialarbetarna (67 %) att självriskan hade ökat mängden obetalda hyror.

Av socialarbetarna ansåg 43 % att självriskan hade ökat antalet vräkningar åtminstone i någon mån. Antalet vräkningar hade enligt 27 % inte ökat alls och en knapp tredjedel av socialarbetarna kunde inte ta ställning i frågan. Enligt statistiken över utsökningar noterades ingen betydande förändring i antalet vräkningar 1998 då självriskan för boendeutgifter togs i bruk vid beviljandet av utkomststöd. Antalet vräkningar hade rentav minskat 1999.

Den möjlighet till sänkning av storleken på självriskan för boendeutgifterna som förordningen erbjuder hade använts i någon mån, men användningen hade förblivit relativt liten.

Då lagen stiftades var målet att klienten inte skulle förlora intresset för sina boendekostnader samt att uppmuntra klienten att söka sig till boende till skäligt pris (RP 217/1997 rd). Systemet har emellertid varit svårförståeligt för klienterna och kanske delvis därför har de mål som uppställdes för lagen ofta inte nåtts. Enligt responsen från de anställda inom socialvården inverkar självriskandelen inte på klienternas som får utkomststöd försök att påverka sina boendekostnader eftersom klienterna inte uppfattar självriskandelens betydelse på grund av de svårförståeliga beräkningarna. Ofta har klienten inte heller några reella möjligheter att flytta till en förmånligare bostad eftersom bostadsutbudet på orten är litet.

Storleken av utkomststödet grunddelar anges bara i två kommungrupper. För hushåll på orter med höga boendekostnader har den s.k. självriskandelen för boendeutgifterna krävt en större del av grunddelen än på orter med låga boendekostnader. I utredningar om effekterna av självriskan för boendeutgifter har det mest problematiska konstaterats vara de höga boendekostnaderna i Helsingfors.

I samband med arbetet om flitfällor i mitten av 1990-talet föreslogs att det även till utkomststödet var skäl att foga ett självriskelement för boendeutgifterna eftersom det fanns tecken på att den tidigare situationen var ägnad att höja hyresnivån. Höjningen av

hyresnivån har påverkat utgifterna för såväl utkomststöd som bostadsbidrag. I praktiken har det dock visat sig att det inte var en fungerande metod att inkludera en självriskandel på sju procent i utkomststödet grunddel för att påverka boendekostnaderna.

Man bedömer att den ekonomiska välfärden har förbättrats i Finland sedan senare delen av 1990-talet. Även om fattigdomsgraden som mäter låginkomsttagarnas andel av befolkningen fortfarande är låg i Finland i jämförelse med de flesta andra EU-länderna, har fattigdomsgraden i alla fall ökat under de senaste åren.

Inkomstutvecklingen för låginkomsttagarna i befolkningen har varit betydligt sämre än för medel- och höginkomsttagarna. År 1995 var hushållens disponibla medianinkomster 56 procent högre än den disponibla inkomsten vid den lägsta decilens övre gräns. Fram till 2002 hade skillnaden ökat till 71 procent. Bruttoinkomsterna i den lägsta decilen består till cirka två tredjedelar av utkomstskyddsförmåner och andra inkomstöverföringar, således har utvecklingen av dessa en central betydelse för hur gruppens inkomster utvecklas.

2. Föreslagen ändring och mål

Det föreslås att självriskan på sju procent för boendeutgifterna slopas från och med den 1 september 2006. Syftet med propositionen är att förbättra de allra minst bemedlade hushållens ekonomiska ställning och valmöjligheter.

För genomförandet av ändringen föreslås att 7 § 2 mom. i lagen om utkomststöd ändras genom att den sista meningen i momentet stryks.

3. Propositionens konsekvenser

3.1. Ekonomiska konsekvenser

Kommunerna ersätts till fullt belopp för de årliga kostnader på uppskattningsvis 40 miljoner euro som orsakas av ändringen. I kommunernas statsandel har för 2006 gjorts ett tillägg på 14,4 miljoner euro. Hälften av

tillägget finansieras genom att social- och hälsovårdens statsandelsprocent höjs med 0,06 procentenheter under moment 33.32.30. Andra hälften av tillägget finansieras genom att 7,2 miljoner euro reserveras under moment 33.32.38.

3.2. Samhälleliga konsekvenser

Slopandet av självriskandelen för boendeutgifterna förbättrar klienternas som får utkomststöd möjligheter att klara av de dagliga utgifter som täcks med utkomststödets grunddel, såsom utgifter för kost och kläder. Förslaget förbättrar situationen i synnerhet för de klienter som får utkomststöd och bor i områden med höga boendekostnader samt främjar klienternas jämlikhet på nationell nivå.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet. Propositionen har behandlats i Delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning.

5. Samband med andra propositioner

Propositionen hänför sig till statsbudgeten för 2006 och avses bli behandlad i samband med den.

Hälften av de kostnader som kommunerna orsakas av den ändring som föreslås i denna proposition ersätts genom att statsandelen för driftskostnaderna inom social- och hälsovår-

den höjs med 0,06 procentenheter. Från ingången av 2006 höjs statsandelen för social- och hälsovården både för den förändring som föreslås i denna proposition och även för att stöda genomförandet av målen i det nationella hälso- och sjukvårdsprojektet och utvecklingsprojektet inom det sociala området samt för att ersätta kommunerna för de förluster de orsakas av reformen av arbetsmarknadsstödet med 1,1 procentenheter. Statsandelen för den kommunala social- och hälsovården är 33,32 procent från ingången av 2006. Ändringen i statsandelsprocentsats görs genom en ändring gällande lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården om vilken en proposition överlämnas i samband med en proposition om lagstiftning om aktivering av arbetsmarknadsstödet.

Den andra hälften av de kostnader kommunerna orsakas av den ändring som föreslås i denna proposition ersätts genom att 7,2 miljoner euro reserveras under moment 33.32.38 i statsbudgeten. Regeringens proposition om en reform av arbetsmarknadsstödet innehåller ett ändringsförslag gällande lagen om utkomststöd och därför har under momentet reserverats 220,5 miljoner euro för kostnaderna för det grundläggande utkomststödet. Då båda ändringarna beaktas har totalt 227,7 miljoner euro reserverats under moment 33.32.38 för 2006.

6. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 september 2006.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om utkomststöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 7 § 2 mom. i lagen av den 30 december 1997 om utkomststöd (1412/1997) som följer:

7 §

Utgifter som skall beaktas

samt motsvarande utgifter som hänför sig till en persons och familjs dagliga uppehälle.

Till de utgifter som täcks med grunddelen hör utgifter för kost och kläder, smärre hälso- och sjukvårdsutgifter samt utgifter för personlig hygien och hemmets hygien, användning av lokaltrafik, prenumeration på dagstidning, televisionslicens, användning av telefon, hobby- och rekreationsverksamhet

Denna lag träder i kraft den 1 september 2006.

Denna lag tillämpas på beslut gällande utkomststöd som fattas efter dess ikraftträdande.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 7 oktober 2005

Republikens President

TARJA HALONEN

Omsorgsminister *Liisa Hyssälä*

*Bilaga
Parallelltext*

Lag

om ändring av lagen om utkomststöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 7 § 2 mom. i lagen av den 30 december 1997 om utkomststöd (1412/1997) som följer:

Gällande lydelse

7 §

Utgifter som skall beaktas

Till de utgifter som täcks med grunddelen hör utgifter för kost och kläder, smärre hälso- och sjukvårdsutgifter samt utgifter för personlig hygien och hemmets hygien, användning av lokaltrafik, prenumeration på dagstidning, televisionslicens, användning av telefon, hobby- och rekreationsverksamhet samt motsvarande utgifter som hänförs till en persons och familjs dagliga uppehälle. Dessutom ingår i grunddelen sju procent av det nödvändiga beloppet av boendeutgifterna enligt 6 § lagen om bostadsbidrag (408/1975).

Föreslagen lydelse

7 §

Utgifter som skall beaktas

Till de utgifter som täcks med grunddelen hör utgifter för kost och kläder, smärre hälso- och sjukvårdsutgifter samt utgifter för personlig hygien och hemmets hygien, användning av lokaltrafik, prenumeration på dagstidning, televisionslicens, användning av telefon, hobby- och rekreationsverksamhet samt motsvarande utgifter som hänförs till en persons och familjs dagliga uppehälle.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2006.

Denna lag tillämpas på beslut gällande utkomststöd som fattas efter dess ikraftträdande.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.
